

JADRANSKI SAMOBRAN

Neodvisna smotra za javnu kritiku, ravnopravnost i sporazum.

Glavni urednik: MIHO JERINIĆ.

Smotra izlazi na 13. svakog mjeseca. — Predplata za tuzemstvo godišnja Din 48.—; polugodišnja Din 26.—; za Ameriku dva dolara godišnje. — Pojedini broj Din 5.— Oglasi po cijeniku. — Rukopisi se ne vraćaju; pisma nefrankirana neprimaju, nepodpisana u koš.

Tekući račun „Slavenska Banka“ - Šibenik. — Uplativo i utuživo u Šibeniku. — Pošt. ček račun br. 38-004. Zagreb. — Uredništvo i uprava smotre: ŠIBENIK, glavna ulica 108. II. kat.

U poslima smotre glavni urednik stoji strankama na raspoloženje jedino od 12-1 i od 6-7.

BR. 2.

ŠIBENIK 13. VELJAČE 1922.

GOD. I.

Sadržaj:

1. Jovo, na novo! — Milan Rojc (Zagreb).
2. Dvoična igra Rikarda Zanelle. — A. B. (Sušak).
3. Daj mi pušku od tri metra. Da ubijem kralja Petra! Mj.
4. Federalizam, Republika ili Monarhija. — Miralein Edheribeg (D. Vakuf).
5. Socijalna miserija sudija. (Dr. Spalatin i Dr. Perović) — K. P. (Split).
6. Revizija Rapallskog ugovora. — Miho Jerinić.
7. Žrtve austrijske kamarila. — V. R. (Šibenik).
8. Česka Kruna — naša propast. — D. i J.
9. Livanjska Trojka. — I. K. (Sarajevo).
10. Dru. Mončilu Ninčiću — na razmišljanje.
11. Biserje. — Talijani u našoj vosci. — Financijalna kriza.

Zaključak redakcije 10. veljače 1922.

Tudja prava poštuju ljubi —
Tvoja brani, ne izgubi.
Dopadneš li ljutih rana —
Drž' se tvoga „Samobrana“.

ELEKTRIČNA CENTRALA
ANTE ŠUPUK I SIN
— ŠIBENIK —

Hrvatske Varnice.

Složio: Miho Jerinić.

26. Tko u Tiszi ima vjere —
On Hrvatim uši pere.
27. Tko Koerberov um veliča —
Hrvatima laži priča.
28. Tko Bienethe svudje sl'jedi —
Prijatelj je našoj b' jedi.
29. Rehenthale tko ti štuje —
Srbijancim koplje kuje.
30. Tko Bertholde podržava —
Mrska mu je srpska slava.
31. Tko Prochaski jaja čuva —
Srbijancim sorbet kuva.
32. Srpsku vojsku tko sad ljubi —
Na vješalim glavu gubi.
33. Koga Karlo dekorira —
On Srbimu neda mira.
34. Tko Vilimu želi sreću —
Srbim pali mrtvu sv' jeću.
35. Ferdinandu tko vjeruje —
Našem rodu negve kuje.

C. Ash, Sons & Co. Limited
London

Generalno zastupstvo I. WOLFF
Dental-Depot.

ZAGREB — Ilica 7. — Tel: Ashdepot.

Odgovori uredništva.

D.r. Čedomil Medini — Šibenik. — Požalit je da je iz tvoga pera ispala ona neozbiljna opaska, koja otkriva plitkoću pameti i razuma, a dokazuje neshvaćenje sadašnjeg vremena i hrvatskom narodu narinute suviše borbe za njegovu ravnopravnost. Ako nisi i ti izgubio poštenje, čast, obraz i karakter, kao što su ga izgubili mnogi, koji se danas tambače, da su oni stupovi naše državne zajednice, a kad tamo do 12 studenoga 1920, do dana rapallskog ugovora, u džepu tajno sakrivali talijansku zvijezdu, i u potrebi ju pokazivali karabinjerima, to ćeš ti u organu vaše stranke tiskati pismo našeg urednika, koje je poslao tebi kao odgovor na ono blezgasto pisanje u listu. Mi jedino znamo to; da stranka kojoj pripadaš nije još ništa poduzela, da se jaz između Srba i Hrvata premosti, i da se u državnoj upravi ukine korupcija, koja ovaj jaz uprav sistematički podupire sa narodnim suzama. Dre. Čedomile ti si sin jedne odlične hrvatske obitelji, koja se je uvijek borila za hrvatske ideale i proti korupciji, pak se mi nadamo, da i ako si nepromišljeno zabrazdio, da će doći dan, kada ćeš se uvjeriti, da danas služiš jednoj koteriji ljudi, kojima sloga i sporazum Srbijanaca i Hrvata nije ideal.

Ti valja da se otreseš tutorstva i kad počneš sam prosudivati svaku pojavu, tek ćeš onda moći shvatiti uzvišenu borbu hrvatskog naroda za bratski sporazum sa braćom Srbijancima. Dok budeš slijepo slijediti tvoje današnje političke skrbnike, dotle ti, dragi Čedomile, slab i uzaludan sav trud. Otrsi se tutorstva, budi svoj — i donesi u listu tebi upravljeno pismo našeg urednika pak će se čitatelji vašeg organa uvjeriti, da više vrijede ono njegovih par crta u vašem glasilu, nego sve što ste vi nadrijali kroz ovo vrijeme što ga tiskate. Ali vi ne ćete tiskati njegov list, jer se plašite, da narod sazna za njegov sadržaj. Da si nam dre. Čedomile, zdravo i veseo. Bit će u smotri govora i o lupežima, koji ne stanuju daleko od tebe, a koji su njihovu bečku mantiju pokrili sada sa jugoslavenskom.

Ministarstvo za agrarnu reformu. — Beograd — Onaj Vaš: „I nemojte!“ dade se tumačiti na dva načina. Prvo da nemate smisla za postignuće sporazuma sa Hrvatima, a drugo, da nakon što ste našeg težaka i dosadašnjeg gospodara zemlje zavadili do noža bez ikakve nužde i potrebe, neznate ni sami, kako da ih sada pošteno izmirite, već ste ih pustili da se klatare po sudu, da na taj način jedni i drugi gube uzampas vrijeme, novac i da se još bolje kolju među sobom. A da je to ministarstvo znalo prvo proučiti agrarno pitanje a onda ga početi pravedno riješavati, koliko bi bilo prištedilo uzrujavanja, troška i mržnje našem narodu. Ili zar i u tom ministarstvu sjedi koji šef ili referent, koji je slušao ba-bički kurs ili svršio plesnu školu? Budite uvjereni, da vas nećemo poslušati u našem pisanju za pravedno riješenje agrarnog pitanja, jer nitko pametan ne begena da se naše težake sa neprovedljivim osnovama ucka protiv dosadašnjih gospodara zemlje. To su na zdravlje i sami težaci počeli uvidjati i za to vam okreću ledja svi oni, koji misle sa svojom glavom, jer oni sami traže pravedno riješenje agrarnog pitanja.

Marko Cefer Promina pozdravio je prvi broj ove smotre ovim poklicima: „Doli Mađarska! Doli Austrija! Doli Vatikan! Doli Italija! Živio moj Gospodar i Kralj Aleksandar I. vi.“ — Evala Marko! Mi bi tvojim poklicima nadodali još: Doli Lire! Doli Kamarila, koja lažno izvješćuje Kralja o položaju u Hrvatskoj. Ili si zar i ti za korupciju, pa si na nju zaboravio u tvojim poklicima?

Dušan Novak, kliče: „Živila jedinstvena Jugoslavija! Doli Radićeva republika!“ — Prvi poklik — evala ti Dušane!

Znamo on je iskreni i poštenu odjek tvoje duše. Drugi ti poklik nije umjestan. S njime činiš reklamu Radiću i hrvatskim republikancima.

Nikola Vulinović tvrdi prvo: da Hrvati sa Srbijancima u sporazumu ne će nikako postignuti reviziju ustava; drugo: da Dalmacija ne će nikada biti pripojena Zagrebu. Ovako ne misle pametniji Srbijanci — što naš Nikola još i ne zna — oni rade da se revizijom ustava udovolji zahtjevima hrvatskog naroda, koja revizija nosi sa sobom i pripojenje Dalmacije Hrvatskoj.

B. A. — Split. — Onaj članak o državnom redarstvu ne mogosmo donijeti bez tačnih podataka o njihovoj mjesečnoj plati. Sakupite ih, kako Vam pisasmo i donijeti ćemo sve bez ikakva obzira na šefa policije Bojanića, jer kada se on ne će da zauzme za njih zauzeti ćemo se mi. Državno redarstvo, koje brani i čuva naš život i naše imanje zaslužuje, da mu ministar policije posveti malo više pažnje.

Petar Lušić. — Rogoznica. „Sve je lijepo, dobro i pošteno, ali fali Dinara.“ — Pogadjaš, brate! Odneseš nam prepametni ministarski financijeri dobre krune, a zamijenuše ih sa slabima. Nu uprav ta njihova čorava rabota, treba da nas sve potakne na ozbiljni rad, eda radom podignemo cijenu sadašnje dinarskoj kruni. Pozdrav.

„Krst-Pobedaš“ — Split. — Mislili smo da ste duhoviti. Niste. Izgledalo da ste junak na peru, ali niste ni to, jer da Vam pero vrijedi bili bi ste do sada napisali onu tragi-komediju od 3 milijuna i 200 hiljada kruna u kojoj je igrao glavnu ulogu šef državnog redarstva Bojanić, Vaš protektor u Splitu. Ovde se opoštenite Krste-Pobedašu! Uperite Vaše buzdovane, neka Hrvati saznadu, kakovog im se je čovjeka postavilo za šefa policije u Dalmaciji. Ali da, kad se radi o čovjeku, kojemu su nakon sloma zadarski Hrvati dignuli slovensku kokardu sa prsa, kao nedostojnom da ju nosi na sebi, tad Vam pero u brzo zardja. Na nj se oborite i tražite od njega, kako je bilo sa ono 3.200.000 kruna. Ako Vam on nezna o njima ništa pričati, onda se obratite namjesniku dru. Stevu Metličiću za informacije. Njemu je stvar poznata, on će Vam bit pri ruci.

Još ćemo Vam jednu prišapnuti Krste-Pobedašu!

Kad saznate, da za tiskanje ove smotre dobivamo narodni novac iz tajnih reptilskih fondova i kada se uvjerite, da nam tiskara od straha da ju ne demoliramo ili da dobije kakvu koncesiju kroz prste uračunava tisak, a da njezin gubitak dobiva na drugim mušterijama, onda udrite Krste-Pobedašu! Zaletili ste se Vi svi proti hrvatskom narodu. Ustrpite se! Krila su vam od voska, čuvajte ih da Vam se u aeru ne rastope i da ne gruhnute u vlastiti glib, u koji ste pokušali, ali bez uspjeha, baciti hrvatski narod. Uspjelo Vam je zavesti nešto hrvatske mladosti i mislite, da ste „pobedili ceo“ hrvatski narod, koji živi o svojim žuljevima, a ne obija ministarska predsoblja da traži protekciju. Krste-Pobedašu, bili ste Vi znali kazati hrvatskom narodu odkle stanovitim probikućama u Splitu, koji psuju na sve što je sisalo hrvatsko mlijeko, ona silesija novaca da svako večer slavi orgije?

Živili Krste-Pobedašu, branitelju korupcije i tlačitelju hrvatskog naroda u Splitu.

Samo tako naprijed, budite sigurni, da će vam potomci Talijana i Švaba u Dalmaciji podignuti spomenik aere perenius! Pokrstite se, Krste-Pobedašu, i vratite se materinoj grudi, to Vam je naš bratski i hrvatski savjet. Budite ono što Vas je mati rođila, budite Hrvat — a ne batinaš Hrvata. Salve!

„Drniš od 1914 do 1922“ (Obć. poslj. Radovani i drug. Noćni tajni izvozi. Lupeži državnog kukuruza i duhana. Svetosavska večera. Ivan Anoe-Viličić) dolazi u dojučem broju.

kod kojega se mora registrovati, jer inače Savez Naroda može nas prisiliti, da otvorimo prugu samo za Madjarsku — a to je ona kunica, koju Zanella sad traži.

Mi znamo za čim idu Tibor i Szeceny, s kojima Zanella podržaje otvorene veze. Njihova cijela rabota se sastoji u tomu, da izigravaju Hrvatsku, kako je bila izigravana pod njihovim skrbništvom. Oni rade o tomu, da Rijeka postane žarište talijansko-madjarskih spleta, a u tomu ih podupiru vodje talijanskih fašista Mus-

solini i Giunta. Italija i Madjarska su nam skroz i skroz neprijateljski raspoložene. Možemo li mi dopustiti da slobodna riječka država postane to njihovo žarište pogledom na budućnost našeg naroda?

Ne, mi to ne smijemo dozvoliti. Na Rijeci živući Hrvati, Srbi i Slovenci moraju dobiti jednaka prava, koja uživaju i riječki talijanski autonomiste.

Sušak, 5 veljače 1922.

— A. B. —

„Daj mi pušku od tri metra, Da ubijem Kralja Petra!“

Osim neznatnih iznimaka možemo slobodno ustvrditi, da je cio hrvatski narod sa zebnjom pratio Petra Mrkonjića, kada je vodio svoju vojsku na Golgotu, preko albanskih brda i vrleti, a kada je ono javila žica, da je Petar Mrkonjić na bijelom konju projašio preko Kalemegdana, tko je onaj da nije u našem gradu od milinja pjevao pjesmu radostnicu?

Ovaj dvostih kola u našem gradu ima nekoliko godina. Razumniji i trijezniji naši građani u tom su dvostihu vidili prst tudjinske ruke, koja ga je turila medju našu nevinu dječicu, da im truje srca, da medju njima siju mržnju izmedju Srba i Hrvata.

Vrhunac ove nizke i podle infamije sastojao se je u tomu, što se je za auktora ovog bogumrzkog dvostiha proglasilo jednog Hrvata. Namjera je bila jasna. Htjelo se je da se u vladajuću slogu izmedju Srba i Hrvata u Šibeniku baći goruću zublju. I ako ta podla rabota nije upalila, kako se je to mislilo, ipak se je ova laž širila od usta do usta, od uha do uha, i nadodje zeman kada je njezin otrov djelovao kod mnogih, koji običaju na brzu ruku svaku izmišljotinu uzimati za suho zlato.

Da se bavimo genezom ovog dvostiha razlog leži u tomu, što se je naglašivalo, da je njegov auktor jedan Hrvat, koji da želi postignuti ovo ili ono. Osoba, kojoj se prišlo autorstvo ovog dvostiha, pa da ova naša tvrdnja iznese i buru prosvjeda, nije auktor njegov, a razlozi, da bi on taj bio spjevao, eđa izbjegne fronti, balavi su,

kada se znade da su i proti njemu bile podnesene anonimne denuncije, istodobno kad su bile podnesene proti Franu Marunu iz Skradina, a onda proti dru. Ivanu Krstelju, dru. Mati Drinkoviću, dru. Nikoli Subotiću, dru. Vinku Smolčiću, Dani Škarici i kada se je sve mjestne Srbe denuncičalo, da su im kuće pune pušaka.

Tko od nas nije nastojao da spasi glavu? Onaj tko nije imao dva zrna soli u glavi, onaj se je natjecao da ide na frontu. Meni je poznato, da izmedju nas u gradu Šibeniku ima još živih ljudi, koji su o pripreman za ubijstvo nadvojvode Ferdinanda znali toliko dana prije počinjenog atentata u Sarajevu, pa da su ovi ljudi, nakon što je buknuo rat, nastojali da spase sebe i njihove kuće, tko će pametan i razborit danas njima predbaciti, da su preko noći od Saula postali Pauli?

Da se današnji naši „Machthaberi“ u Dalmaciji mogu ubrajati u redove onih, koji su dajbudi osam dana prije sarajevskog atentata bili informirani o predstojećim događajima, oh, kako bi to oni znali iskoristiti u njihove osobne svrhe. Okladio bih se, da bi zahtjevali, da im ministarski savjet dodijeli godišnju rentu od kojih 36 hiljada švajcarskih franaka. A ti Hrvati, koji su — može se mirne duše reći — iz Šibenika učestvovali u sarajevskom atentatu, kašnje da izbjegnu vješala, znali mudro operirati i od sebe odalečiti i najmanju sumnju, danas su od onih, koji misle da su poklopac svakom loncu, prezreni i krivo gledani. A koliko su Šibenčana spasili od vješala?

Nije još vrijeme, da se o svemu piše. Tko ide polako prije doma dodje. Vrijeme liječi svaku ranu,

pak će i ovu. Ako je tobožnji auctor gornjeg dvostiha znao operirati i pomoću prijatelja spasio glavu, znak je, da nije želio pobjedu austrijskom oružju.

Mi ne ćemo da istražujemo auktora i ako mu nije daleko kuća od nas. Ne ćemo da ističemo kojoj danas pripada stranci. Ne ćemo smutnje između Srba i Hrvata, ali nemožemo dozvoliti, da se dalje širi ova podvala proti i jednom Hrvat. Ova bogumrska i podla osvada budimo sretni nije uspjela. Mi Hrvati sa ponosom odbijamo ovu infamiju. Doći će djelo na vidjelo. Autor gornjeg dvostiha sramit će se samog sebe: Crni mu obraz između Hrvata i Srba!

Kada smo prvi put čuli ovaj dvostih, zgadili smo se na nizkoj i prostoj duši njegovog auktora i zabilježismo ovaj svečani prosvjed:

Slava Tebi, srpski ptiću
Kralju Petre Mrkonjiću.
Svaki Hrvat Tebe štuje
U zv'ezde Ti ime kuje.
Tko prot Tebi, Petre, ore,
On ne ljubi naše more;
Tko prot Tebi pušku diže
Zlotvorove ruke liže.
Dok je nama živa glava
Klicat ćemo Tebi: Slava!

— Mj. —

Federalizam, Republika ili Monarhija.

U Bosni i Hercegovini su se prilike u pogledu lične te imovinske sigurnosti prilično popravile, kakove su inače bile prve godine našeg narodnog ujedinjenja. Nema više plaćkanja imetka, paleža, razbojstva, koji su bili na dnevnom redu iza oslobodjenja, ali sada ima nešto drugo što Hrvate obih vjera, muslimane i katolike, u Herceg-Bosni tišti i tare, i prijeti im opasnošću da budu totalno uništeni.

To je jedan zavedeni sistem užasnim i nesnošljivim porezima naravski nejednakim za Hrvate i Srbe; oduzimanjem koncesija od Hrvata, koje se daju Srbima; nacionaliziranjem stranih poduzeća, čije dionice dobivaju isključivo Srbi; početnom školskom obukom, kojom se direktno ispoljava i favorizira srpstvo na štetu hrvatstva. U kratko: U Herceg-Bosni uveden je sistem, koji hoće, da muslimane i katolike Hrvate oslabi ekonomski, kulturno i nacionalno.

Hrvati ovih dvaju zemalja moći će se oduprijeti ovom njihovom uništenju samo onda, bude li naše državno uredjenje takovo u kojem se ne će brojčano izgubiti; u kojem ih neće moći Srbi ma-

jorizirati. Takovo bi uredjenje bilo jedino federalističko ili široke autonomije sa pokrajinskim saborima.

Moje je tvrdo uvjerenje, da Hrvati apsolutno nikad i ni u kojem slučaju u pogledu državnog uredjenja ne smiju dalje popustiti od širokih autonomija, pa neznamo šta da se dogodi čak i kad bi se dijeliti morali. Jasno je to kao sunce, za što Srbi hoće centralizam. Nije radi jednostavnosti i kompaktnosti države i državnih poslova, nego radi — hegemonije.

Što se tiče republikanstva i dinastije, — i ako sam republikanac, kao i svaki savremeni čovjek, — ipak bih ovdje popustio, ako to bude smetnja sporazumu i dozvolio bih da dinastička forma ostane, naravski ne napustivši republikansku ideju nego je što više širiti i jačati pa kada potpuno sazrije i sama će nastupiti.

Držim, da ovako misli 99 po sto svjesnih Hrvata i ako dodje jednom do direktnih pregovora između Hrvata i Srba, Hrvati u ovom pitanju ne smiju dalje popuščati.

Miralem Edhembeg.

Dolnji Vakuf, 30 siječnja 1922.

36. Tko Srbina mrzi sada —
Spopalo ga trista jada.
37. Beograda tko pad slavi —
Onog, brate, ti udavi.
38. Tko Srbina sabljom s'jeće —
Izguli mu obe leće.
39. Srpsku d'jecu tko probada —
Crn mu obraz i pun smrada.
40. Tko sad grdi Mrkonjiće —
Sićanom mu truži biće.

41. Tko progoni Petra Čiku —
Onaj mrzi srpsku diku.
42. Švabskim smradom tko udara —
Srbijankam prsa para.
43. Srpsku vojsku tko sad grdi —
Sloboda mu naša smrdi.
44. Tko Cetinje krivo gleda —
Njemu Balkan mira neda.
45. Tko veliča bečkog cara —
On hrvatski narod vara.

Revizija rapallskog ugovora.

Dan prije nego je talijanska torpiljarka „Audace“ pucala na goloruki grad Šibenik, primio sam na prvi mah malo nevjerojatnu vijest, da bi talijanska vlada u Rimu bila predložila vladi u Beogradu reviziju rapallskog ugovora. Neupuštajući se u pitanje, da li je ova vijest temeljita s razloga što povedena kontrola nije mi donijela njezinu potvrdu, ipak držim, da bi svaki zdravo misleći stanovnik ove i one obale Jadrana imao raditi oko toga, da se ovo i za njih i za nas nesnosno pitanje već jednom skine s dnevnog reda i da se među narodima, koji obitavaju obe obale jadranskog mora postigne vidljivi, snošljivi, pa ako će te i prijateljski sporazum.

Tko pozna današnje imperijaliste u Italiji i njihovu nezdravu politiku prema nama u eventualnom predlogu talijanske vlade ne će moći naći pravog odražaja i mišljenja talijanskog naroda. Ta sama činjenica izključuje mogućnost da bi na bazi, koju bi predlagala današnja talijanska vlada, moglo doći do poštenog sporazuma među nama i njima.

Nalazeći se predprošle godine u Omišu, gdje sam čekao dan kada ću se s ostalim izgnanicima moći povratiti k mojim milim u Šibenik, i gdje sam razmišljao o nepravdi, koju nam nanese naši prekomorski „saveznici“, dodjoh do uvjerenja da između naše državne zajednice i kraljevine Italije tako dugo ne će biti pravog mira, dok se ne provede revizija rapallskog ugovora u našu nacionalnu korist i napisah ovaj članak.

* * *

Omiš, samostan sv. Ivana 26. prosinca 1920.

Svjetski je rat ostavio Srbijancima, Hrvatima i Slovincima dvije ljute, nepreboljive rane. Jednu na istočnoj, a drugu na zapadnoj granici naše narodne zajednice. Koja je od dviju rana ljuća, to nije kadro opisati moje pero. Kada se razgovaraš sa Srbijancima sa istočne Srbije, onda se zgražáš nad njihovim jadikovanjem protiv Bugara i oni ti na samu primjedbu, da toj njihovoj rani, treba naći lijeka u bratskom sporazumu sa Bugarima, na prosto odgovoraju: Rana, koju su Srbijancima zadali Bugari neizlječiva je! A kada im spomeneš, da je Hrvatima i Slovincima rapallski ugovor zadao još veću ranu, oni ti na prosto odgovaraju: Vi od Talijana niste ni za vrijeme rata ni nakon rata niti sjenu pretrpjeli od onog šta smo mi podnijeli od bugarskog zuluma i zvijerstva.

Kada napomeneš Srbijancu sa istočne Srbije, da je rapallskim ugovorom palo u ropstvo preko 600 hiljada Slovenaca i Hrvata pod Italiju, e pa dobro, on slegne ramenima i veli: Žao mi je njihovu sudbinu, ali oni još žive, i nisu izgubili nadu, da bi jednom mogli doći u naše krilo, ali

Bugari su nama uništili preko po milijuna glava... i suza mju oblike izmučeno i bolno lice, da i samom tebi puca srce od žalosti.

Razgovaraj se sa Hrvatom ili Slovincem, koji su rapallskim ugovorom bili prisiljeni da postanu državljani kraljevine Italije, onda ćeš čuti isto jadikovanje i tužbe kao od Srbijanaca sa bugarske granice. Ima ih pače, koji vele, da su sadašnje patnje i progoni Slovenaca i Hrvata u Italiji daleko veće od muka i patnja, koje su Srbijanci podnijeli pod Bugarima.

Jedno stoji, a to je, da je jaz, koji je ostavio rapallski ugovor između Slovenaca, Hrvata i Italije, veoma dubok, isto kao što je predubok i jaz, koji je svjetski rat ostavio između Srbijanaca i Bugara. Za nas je na zapadu taj jaz nepremostiv, isto kao što je za Srbijance onaj na istoku. To je nepatvorena činjenica, kojom treba računati. Nego dok Slovenci i Hrvati na zapadu nemogu zaboraviti na njihovu pod Italijom nalazeću se braću, dotle Srbijanci na istoku ne mogu ni u snu čuti govora o kakvom približenju bugarskom narodu. A ipak između nas Slovenaca i Hrvata proširena je živa čežnja i želja, da se i bugarski narod stopi u našu zajednicu i to na programu ravnopravnosti i sporazuma, pa da se naša zajednica pruži preko cijele Bugarske, Macedonije i Tracije, te da joj granice budu crno more, marmarsko more sa glavnim gradovima Solun i Carigrad, jer smo mi Slovenci i Hrvati duboko uvjereni, da će tek onda biti provedeno podpuno ujedinjenje našeg naroda i plemena, kada se u Varni, Solunu, kao i u Carigradu bude lepršati naš narodni barjak.

Za Srbijance na bugarskoj granici ovaj naš program sa zapada izgleda neizvediv, nemoguć, dok je njegovo ispunjenje nama drugo naše Kosovo, a dužnost će biti nas Hrvata i Slovenaca, da u tom pravcu poradimo sa svim silama, da se Srbijanci na istoku ipak uvjere, da je jaz između Srbije i Bugarske premostiv.

Za izpunjenje našeg podpunog narodnog ujedinjenja na zapadu mi Hrvati i Slovenci imamo daleko većih zapreka od Srbijanaca na bugarskoj granici, a mi unapor tim svim zaprekama, nismo u našoj potlačenoj duši mogli pristati svojevrijedno na pojedine tačke rapallskog ugovora, koji nam je nametnuo dužnost trećeg Kosova, za koju dužnost rijetko ćeš naći i samog shvaćanja kod Srbijanaca na bugarskoj granici, jer oni daleko od Soče prosudjuju našu ranu sa sasma drugih vidika.

Mi Slovenci i Hrvati osim našeg istočnog problema imamo još uvijek i naš zapadni problem, a taj je da između naše narodne zajednice i kraljevine Italije, rijeka Soča mora biti naravna granica.

Pitanje se jedino nameće, kako ćemo mi, Hrvati, Slovenci i Srbijanci postignuti izpunjenje našeg zapadnog i istočnog programa.

Meni se čini, da riješenje istočnog problema nije ni iz daleka toliko zapleteno koliko ono zapadnog. Za riješenje istočnog problema prije ili poslije, o tomu nema dvojbe, zauzeti će se se i Engleska i Francuska, dok ćemo protiv nas imati Italiju upravo obzirom na naš zapadni problem.

Zvanična Italija rapallskim ugovorom, koji su naši zastupnici pod pritiskom ondašnjih političkih prilika podpisali, a da ga nisu u njihovoj duši odobrivali, jer su bili duboko uvjereni, da su onim podpisom nehotice proboli ljutim bodežom srca Slovenaca i Hrvata, nas je prebila na drvo križa. Oni su podpisali rapallski ugovor kakav im je bio predložen, jer su bili uvjereni, da tim njihovim korakom spasavaju ono zemljište i one ljude, koji su preko dvije godine krvavo čamili pod upravom talijanske okupatorne vlasti, lišeni i one primitivne slobode disanja vlastitog vazduha, a izvrgnuti ruglu i uvrijedama nazovi Talijana, koje je dala na svijet naša rođena gruda.

Italija se nalazi u sklopu sa Englezkom i Francuzkom, koje su odobrile rapallski proti Slovincima i Hrvatima upereni ugovor, i trudno će one, bar sadašnji njihovi zvanični krugovi, pristati na to, da se granica naše zajednice proširi do Soče, pa da se Istra, Trst, Rijeka, Zadar i Lastovo povrte nam, te da istočna jadranska obala od Soče do Albanije bude neosporivi dio naše narodne zajednice.

Nego dok su zvanični krugovi Italije učinili našem narodu jednu od nerazumljivih povrijeđa, ne smije se zaboraviti, da u samoj kraljevini Italiji ima dalekosežnih ljudi, koji već sada u rapallskom ugovoru vide nezdravu klicu zasadjenu na Jadranu, koja neobećava dobra rasta, a još slabijeg ploda za narode, koji obitavaju obe obale jadranskog mora. Oni vide Hrvatima i Slovincima učinjenu nepravdu, i ja, mislim, da će oni i sami uznastojati da se ta nepravda izpravi na korist našeg zapadnog problema, a kada se taj izpuni, onda će tek biti moguće da se narodi nastanjeni na obim obalama Jadrana približe više nego ih je približio rapallski ugovor; onda ćemo bez straha, da bi među tim narodima moglo doći do ratnog zapletaja, govoriti pače i o bratskom sporazumu između nas Slavena i njih Romana.

Što se nas Slovenaca i Hrvata tiče, mislim, da dobro tumačim javno naše mnijenje, mi ćemo sve poraditi, da što prije dodje do tog zbliženja obih naroda na jadranskim obalama i to na temelju navedenog našeg jedinstvenog programa. Mi ćemo nastojati da bez krvi i bez ubojitog zrna sa obala Soče budemo moći našim narodnim barjakom pozdravljati u Italiju odlazeću kraljevsku vojsku, pred

bajunetama koje dan danas naša braća Slovenci i Hrvati strepe u Gorici, Istri, Rijeci, Trstu, Zadru i Lastovu, izvrgnuti nasilju fašista; potlačeni i pritisnuti, da se nisu slobodni više nazivati svojim vlastitim imenom. Mi ćemo nastojati da između našeg potlačenog naroda širimo nadu u pravedno riješenje našeg zapadnog narodnog problema, jer ćemo mi bez obzira na ikoga zahtijevati koli od Englezke toli od Francuzke pa i od same zvanične Italije — reviziju rapallskog ugovora.

Mi smo pripravnici da u sporazumu sa našim komšijama preko mora provedemo reviziju rapallskog ugovora, jer smo čvrsto uvjereni da je između naroda u Italiji te Hrvata i Slovenaca moguć pogranični mir, jedino bude li se kod provedenja revizije rapallskog ugovora kraljevina Italija uvjeriti, da se trajni mir i sloga između nas i nje temelje jedino na granicama naše narodne zajednice na Soči.

Mi smo uvjereni, da će još ovo pokoljenje Evrope doživiti ispunjenje našeg istočnog i zapadnog narodnog problema, jer Srbijanci nisu proljevali krv na Kumanovu, Kosovu polju i na bugarskoj granici, da našoj domovini učine Vardar granicom, a Slovenci i Hrvati gubili su svoj život na Soči za izpunjenje njihovog ujedinjenja i slobode i na zapadu njihove domovine, na obalama Soče, dok i Talijani nisu vodili rat, da Slovincima i Hrvatima nakon rata otmu njihov topog, njihovu postojbinu, a još manje, da pod njihovo ropstvo skuće preko 600 hiljade naše jednokrvne i za našu narodnu zajednicu oduševljene braće, već da im ratom uskore slobodu i ujedinjenje, pomogavši im da se izbave austro-magjarskog robstva.

Soča je prepuna slovenske i hrvatske krvi za narodno ujedinjenje Hrvata, Slovenaca i Srbijanaca. Pred toj prolivenoj krvi mora doći vrijeme, da će i talijanski narod skinuti kapu i klanjati joj se, te da će bez rata popraviti nepravdu učinjenu Hrvatima i Slovincima ili će opet Soča zapljenuti u krvi Slovenaca, Hrvata i Srbijanaca za prisajedinjenje Soče, Trsta, Istre, Rijeke, Zadra i Lastova našoj narodnoj zajednici.

Nakon sklopljena rapallskog ugovora, polazna tačka moga političkog mišljenja bila je namah revizija ovog za Slovence i Hrvate pogubnog ugovora, pa ako nju ističem na ovom mjestu, držim da se proti tomu ne će uzprotiviti nijedan, ni Hrvat, ni Slovenac, a ni Srbijanac jer po momu skromnom mnijenju, tko je u našoj domovini proti tomu da Soča bude naravna granica, kako ju je Bog stvorio, između kraljevine Italije i naše narodne zajednice, taj je proti ono 600 hiljada naših zarobljenika u Italiji; taj je proti potpunom našem ujedinjenju; taj je prijatelj Italije, a din dušmanin koli Slovenaca, toli Hrvata pa i samih Srbijanaca,

a takove naše domaće neprijatelje treba onemogućiti u svakom pogledu.

Nijedan trgovački ugovor ne će moći zbliziti narode na obalama Jadrana prije nego Italija pokaže ne samo dobru volju, da li i faktičnu želju, a tu živim dokazom potvrdi, i preko Soče povuče svoju kopnenu vojsku, a sa istočne obale Jadrana odplave njezine ratne ladje, jer to je jedini uvjet, koji može pružiti priliku stanovnicima obih jadranskih obala, da se jedni drugim približe više nego ih je približio rapalski ugovor.

* * *

Nadostatak. — Ovo bi bilo naše i pravedno mnijenje, a svi predlozi talijanske vlade da joj mi, uz „velike njezine koncesije“ nama, popustimo, držimo da su bezpredmetne. Italije se mi nemamo plašiti, kao što se nismo plašili Osmanlija, Tatara, Huna, Magjara, Nijemaca pa ni habzburških krvoloka. Ono što je naše — vratit će nam talijanski narod ako ne će zvanična Italija. Zub vremena polako ruši svaki kamen. Amputaciju, koju je zvanična Italija učinila na našem narodnom organizmu, ona je pozvata da ju sama nadoknadi.

Šibenik, dne 2 veljače 1922.

Miho Jerinić.

Socijalna mizerija sudija.

Svima je poznato, pa i ministarstvu pravde u Beogradu, da su početkom svijetskog rata svi depoziti sastojeci se od dragocjenosti ili vrijednostnih papira iz Dalmacije bili preneseni u Graz i to da se spase pri eventualnoj okupaciji Dalmacije sa strane Antante. Rat je svršio i evo je minula već treća godina, a na žalost niti sudska niti finacijska uprava nisu još imale vremena, da se svojski zauzmu, eda bi se svi depoziti prinijeli iz Graca u Dalmaciju. Radi kojih razloga ministarstvo pravde nije još pozvalo odgovorne upravnike u Dalmaciji, da mu podastru popise svih tih depozita, da se preko ministarstva vanjskih posala mogu tražiti natrag od Austrijske republike, suvišno bi bilo razbijali glavu i tupiti moždane, kada se zna, da u ministarstvu pravde imademo ljudi, kojima je deveta briga za mizerno stanje dalmatinskih sudija, kojim njihova plata nedostaje da bi mogli njihovoj dječici kupiti dva para postola na godinu.

Budući da se u konkretnom slučaju neradi nego o povraćanju pojedinim poreznim uredima depozita, koji su dotični porezni uredi opremili glavnoj blagajni u Graz, dakle ne radi se o nikakvoj kompliciranoj operaciji, to je očito, da se ovo prekomjerno otezanje ima pripisati uprav čuvenoj škandaloznoj nemarnosti i neshvaćanju interesa stranaka koji kod sudske, toli kod finacijske uprave u Dalmaciji.

Zavlačenje riješenja ovoga pitanja u prvom redu se ima pripisati nemarnosti sudske uprave, jer ona nadzire i upravlja sudskim depozitima, pa kad bi uprava pojimala njezine dužnosti, kako pojmi dužnosti podređenih joj organa, depoziti bi već bili u rukama stranaka. Dolazkom dra. Egon Meichsnera na sudsku upravu u Dalmaciji bilo je očekivati, da će se iz temelja prekinuti sa dosadašnjom praksom komoditeta i ljenosti. Na žalost, svi oni, koji su se tomu nadali, prevariše se. Mi potpunoma

begenišemo dru. Egonu Meichsneru, što zaktjeva, da njemu podređeno osoblje skrupolozno vrši svoje dužnosti u uredu, ali sudska uprava ne smije u jednu ruku od podređenog joj osoblja tražiti nešto što ona sama ne poštuje. Ni sudska uprava ne smije zaboravljati na njezine dužnosti. Ona pače mora prednjačiti dobrim primjerima.

Notorno je da sudske osoblje, kako i drugo po drugim državnim nadležstvima čami u bijedi i nevolji. Notorno je, da, dok po drugim nadležstvima i kvalificirani i nekvalificirani u par godina službe dostignu sedmi, šesti a neki i peti činovni razred, dotle mi vidimo u sudskom resoru da sudije sa deset do jedanaest godina službe gnjiju u devetom, a drugi sa petnaest do šestnaest godina službe u osmom činovnom razredu.

Dok mi kod drugih resora imademo kojekakvih i nesposobnih činovnika, koje je strančarska protekcija popela u vis, dotle se kod nas sudska uprava može ponositi, da je čitavo njezino osoblje, i to bez iznimke, obskrbljeno svim mogućim kvalifikacijama. A što vidimo? Sudska uprava prama takovom osoblju, za koji znade, da čami u mizeriji, tako je bezobzirna, da hotimično prepušta da ga unapredjuje i da ga bar na taj način u koliko je moguće ekonomski podpomaže.

Nè, ona toga ne čini. Ili zar sudska uprava nezna da mi u državi, a ponadasve u Dalmaciji, imademo sudija, kojih dijeca žele komadić hljeba? Zar je sudskoj upravi nepoznato, da mi imademo sudija, koji, kad dodju kući na objed, neznadu kako će medju djecom razdijeliti ono malo hrane, koju im je žena na polovicu skuhalo jer u kuhinji nema drva? Ili zar sudska uprava nezna da mi imademo sudija, koji ni sebi, ni svojoj ženi, ni djeci nemaju odakle kupiti par bječava?

Gladan, gol i bos — a tačno i pošteno vrši sudačku dužnost. Drži se još na visini poštenja;

bori se sa bijedom; ne srami se, da mu se oni, koji zloupotrebljuju ured u svoje najsrमतnije svrhe, smiju ispod brka: odbija od sebe demona, koji mu dnevno pruža prigodu, da sebe i svoj rod ocrni. To sve zna sudska uprava, ali ona nemari da bar one sudije, koji su odavna morali biti promaknuti, da ih se unaprijedi i to s jedinog razloga, što ih ona nije htjela unaprijediti. Sudska uprava hoće da štediti na koži i na grlu sudija.

Da takovo postupanje sudske uprave u jednoj kulturnoj državi nije na čast i ugled čitavog sudstva, o tomu je suviše gubiti i jednu riječ. A da se ovako kod nas postupa sa sudijama, to je pravi škandal i nemoral, koji, ne odstrani li se, može nas dovesti do sudbonosnih posljedica u sudskom resoru.

Mi hoćemo, da sudci budu na visini svoga uzvišenoga zvanja. Sudstvo je jedino u koje smo i dosada, osim vrlo rijetkih iznimaka, imali i mogli imati neograničeno povjerenje. Od sudaca imamo očekivati pravdu, a pravda je temelj države. Zapoštavljanjem i osiromašivanjem sudaca potkopavaju se temelji pravde, a po tom i države, jer se i sudskoj dvorani otvaraju vrata mitu i korupciji.

Neuništavajte javni moral, vi državni farizeji, na javnim upravama, koji ste prvi zvani i dužni

da izkorjenjivate zlo, a podižite i štítite moral.

Split, 6. veljače 1922.

— K. P. —

* * *
Napomena uredništvu. — Gornjem naslovu ova slika: Savjetnik prizivnog suda dr. Stipe Spalatin, sadašnji upravitelj šibenskog okružnog suda, ima šesti razred. Njegova mjesečna temeljna plata iznosi K 600. Nadoplatka kao sudiji K 1800.— Skuparinski osobni doplatka 74.8 dnevno to je K 2450.— Za gospogju K 460. Ukupna mjesečna plata K 4900.— Kotarski poglavar savjetnik dr. Perović. ima istu i još za dijete suviše K 320.— Ukupno K 5260.— Koliku moralnu odgovornost nose ove dvije po rangu najveće osobe medju nama! Kada bi ih ministar financija htio platiti u jajima mješte u krunama, to bi Spalatinu dao mjesečno 800 jaja, a Peroviću 896. što bi odgovaralo predratnoj svoti Spalatinu *dvanaest*, a Peroviću *trinaest* kruna i četrnaest para. Kad su ovako slabo plaćeni veliki činovnici — o malomu nije nužda ni da pišemo išta. U Milanu capo od smetlišara ima do 1200 Lira. To je K 16.800, a nije učio ni glavu razbijao da postigne doktorat. Pa još se neka gospoda ljute na činovnike, da im djeca dolaze sa razdrtim postolama u školu. Odkle će im kupiti postole, kad nemadu dovoljno ni kruha da im dadu?

Žrtve austrijske kamarile.

U Makarskoj pod Biokovom, koju resi kip starca Milovana, Vjerko Vranjican ugledao je svijetlo osamdesetih godina, kada mu se je otac dr. Ivan Vranjican uz bok Mihovila Pavlinovića, Miha Klaića, dra. Pera Klaića, dra. Vicka Ivčevića, Šime Ljubića borio za oslobodjenje Dalmacije od Austrije uzdržavanog zuluma nad hrvatskim narodom.

Po dovršenim naucima odslužio je vojnu jednogišnju u Zadru i u Mostarskoj posadnoj bolnici, a tad je stupio u bolnicu u Šibeniku kao pomoćnik. Tu se je dalje usavršavao, a osobito se je bavio sa kirurgijom, gdje je po iskazima tadašnjeg primariusa pok. dra. Colombani stekao lijepu spremu i prilično teške operacije sam izvajao nakon od prilike dvogodišnjeg djelovanja u šibenskoj bolnici, gdje je ostavio najljepšu uspomenu koli kod bolničkog osoblja toli kod svih bolesnika u obće, odkle ode u službu obćinskog liječnika na Hvaru. U Hvaru je ostao sve do onog dana, kad bi pozvan u vojsku kao vojni nadliječnik u rezervi. Već u početku svojeg službovanja u Hvaru oženi se sa gospogjicom Marijom Gluščević učiteljicom iz Metkovića. Ona mu povije dva sina Mladena i Milana te kćerku Mariju, od kojih najstariji Mladen iza smrti očeve preminu, te tako ostade udovica sa dvoje siročadi.

Već od ranog djetinstva Vjerko bijaše odrešite, naravi, pozitivan u mišljenju i radu, sklon matematičkim i tehničkim znanostima, što ga za cijelog života nije napustilo, zbog česa je poslije za kirurgiju ima pretežno ljubavi i uspijevao. Otac mu dr. Ivan, koji je u prvom mahu narodne horbe prošlog vijeka već kao djak bečke univarse bio očekivan u Makarskoj da nastupi službu obćinskog liječnika, e da u njemu narodna stranka bude imala uporišta u narodu proti tadašnjim „autonomašima“ t. j. talijanskim odrodima u Dalmaciji. Narodna stranka kojoj je dr. Ivan Vranjican, što današnji naraštaj zaboravlja, bio jedan od glavnih spiritusa movensa, iznese u kratko vrijeme pobjedu, e da za uvijeke razvije narodni stijeg u Dalmaciji. U koliko je dr. Ivan bio zadojen i prožet narodnim idealima u toliko je od uvijeke gojio slijepu mržnju proti Austriji, zbog česa je napokon godine 1898 došao u sukob sa tadašnjim poglavrom i nakon trideset godina službovanja izgubio mjesto obćinskog liječnika i to bez mirovine i ikakve pripomoći.

Majka pokojnika Andrijana rodj. Polić iz Vrgorca. žena jakog temperamenta, muškaracke odlu-

čnosti i istupa, bila je nećakinja Stjepana Ivčevića, književnika, zastupnika, načelnika grada Makarske, jednog od ilirskih preporoditelja, koji je četrdesetih do šestdesetih godina prošlog vijeka bio sa Strosmajerom, Gajem, Petranovićem i dr. u neprestanom duševnom doticaju i suradnji. U njegovoj kući odgojena bila je prožeta narodnim idealima skroz i skroz, a ujedno kao i muž krvna neprijateljica naših tlačitelja i tadašnjeg režima, te gdje je mogla i nemogla — pri izborima, skupštinama radila i riječju i djelom u tom smislu. Nije dočekala ostvarenja svojih ideala, jer je god. 1911 umrla i to baš kod sina Vjerka na Hvaru, dok otac živi u 80 godini života dočekavši to ostvarenje uz žrtvu najmladjeg sina na oltar domovine.

Pokojni Vjerko odgojen iz najranijeg djetinjstva u najnarodnijem duhu u kući, gdje se danomice mislilo i radilo o narodnom jedinstvu i mišljenju mržene austrijske vladavine, malo po malo i on je upio u se i prozeo se tom mišlju vodiljom za cio svoj život, te kad se je radilo o narodnoj stvari uvijek si ga našao spremna da priskoči i pomogne riječju i djelom. Za stranačku politiku nije mario i držao ju je — po njegovom mišljenju — stvar izlišnu, koja troši narodnu snagu, s toga nije se ni kao djak isticao u stranačkom športu, ali čim je stupio u život malo po malo ispoljila se ideja, koja je nad njim dominirala. Najviše je došla na vidjelo, kad je počeo da djeluje kao općinski ljekar na Hvaru. Tu je najprije pregnuo svim silama da podigne sokolstvo, a tim i narodni duh u čemu je i imao uspjeha, ali za to premda poštovan i ljubljen od svakoga, počeo osjećati podmukli žalac svih tajnih i javnih pristaša kamarile bečkog dvora. Pače to mu se — kako ćemo viditi, stalo zamjeravati što intimnije obći sa Srbima i srpskim oficirima, koji su dolazili na Hvar na liječenje.

Vjerko je na Hvaru uz hrvatsku prvi razvio srpsku zastavu na njegovoj kući te već tada bio je zapisan u austrijsku crnu knjigu. Iza atentata Sarajevskog vlada austrijska bila je svugdje naložila da se izvjesi u znak žalosti crne zastave na prozorima.

Sad se ispoljila najbolje njegova duboka mržnja. Konsekventan do skrajnosti nije dopustio ni pod živu glavu — sam i jedini u Hvaru — premda su ga od toga najbolji prijatelji i znanci odvrćali a kamarilci mu prijetili, da se na njegovim prozorima viju crni sagovi za onima, koje je za cijelog svog života iz dna duše mrzio. Tim je aktom javno zapljeskao Gavrilu Principu, a taj ga je akt u Principovoj družbi doveo, da s njime istu sudbinu dijeli. — Na 1. augusta 1914. prima Kotarsko Poglavarstvo u Splitu i odmah šalje onomu u Hvaru anonimnu dopisnicu sa optužbom koja glasi: „Izim Rudolfa Giunia u čijoj su sobi na Hvaru bile nadjene bombe i koji je u Trstu, Pragu i Beogradu državi neprijateljsko vojništvo organizirao, zapleteni su s njim a možda su i još više krivi u ovoj aferi Dr. Vjerko Vranjican, ob-

ćinski liječnik na Hvaru, Dr. Ljubo Leontić iz Dubrovnika i neki Frano Lentić iz Brača. Ja živim kao trgovac u Trstu. Ova 4 spomenuta htjeli su, da iz Srbije dovedu srpskih pripadnika e da sa Srbima koloniziraju Hvar. Informirajte se ob ovoj istini“.

Na 24. istog mjeseca augusta, mjesec dana iza nego što je bio mobiliziran kao nadliječnik u rezervi, te stigao sa svojim dalmatinskim bataljonom domobranaca br. 23. u Sokolovac, bi tu uhapšen i odveden u posadnu tamnicu u Sarajevo. Tu je bio odmah u samicu zatvoren i skoro mjesec dana bio u istoj a da za nj, pa ni vojni sud nije znao. Nakon mjesec dana slučajno sjetiše se te poduzeše istragu, te pošto dobiše obznanu, da je mostarska komanda naložila uhapšenje na temelju gore spomenute anonimne optužnice, provedoše daljnje izvide, te dobiše preko dalmatinskog namjesništva, od kotarskog poglavarstva u Hvaru slijedeće izvješće:

Kotarsko poglavarstvo Hvar

Br. 742/r. u.

20. oktobra 1914.

Vojnom Zapovjedništvu

Mostar.

Referirajući se na tam. Br. 1868. može se slijedeće priopćiti: Dr. Vjerko Vranjican, općinski liječnik u Hvaru, poznat je već kao srbofilski agitator. Isti je kao predsjednik ovdjašnjeg društva Sokol u istome srbofilskih nazora usadio odakle su se ti nazori po cijeloj općini proširili i tvrde temelje zauzeli. Karakteristična je i ta činjenica, da prigodom sveopće tuge uslijed ubijstva Njegove c. k. Visosti prestolonasljednika Franje Ferdinanda sam Dr. Vjerko Vranjican nije htio da izvjesi crnih oznaka tuge na svojoj kući, koja se na glavnome trgu nalazi premda je od kotarskog poglavara, sudca i načelnika za to bio zamoljen. Ostentativno usprotivljenje bilo je opće kao demonstracija shvaćeno.

Kotarski Upravitelj: Panek v. r.“

U zatvoru je odležao — uvijek u samici — do 30. januara 1915. godine. Kroz to vrijeme postupak je bio čisto po austrijskom običaju nečovječan: za 5 mjeseci ne dopustiše a ma baš ni s kim da jednu riječ zamjeni, ni da pisma prima, osim proste dopisnice od žene. Ne dadoše mu nikakove knjige osim sv. pisma. Shrvan uslijed nečovječnih muka, živčano je klonuo Oko Božića se pogoršao te se njegov um potpuno poremetio što se vidi iz svih pisama upravljenih ženi. U njegovoj porodici nije bilo nikoga sa poremećenim umom.

Iz samice ga ni na liječenje ne pustiše. Na 30. januara 1915. god. vojni sud odustaje od progona, jer da po § 139 vojn. kazn. zak. u činjenicam ne leži nikakovo kažnjivo djelo premda se istome putem časnoga suda postupati zbog ilojalnosti. Taj dan pušten je na slobodu u pomenutom stanju, bez ičijeg nadzora, a da se nije njihov nitko obavjestio, suviše su mu predali u ruke revolver sa nabojima i liječni-

ku tašu sa otrovima, sublimatom i formijem, i uputili ga da se na 1. februara javi kod vojnog zapovjedništva e da mu se daljnje naredbe ispusti. O tim naredbama akti muče. Po navedenom vidi se, koji je bio njihov cilj kada su tako izmučena abnormalna čovjeka pustili sama davši mu oružje i otrove. Pred zorom sutradan nadjoše ga ležećeg, na podu zagrezla

u krvi prostreljena pod srcem. Tako se sad grli duhom Gavrilovim — a kosti im počivaju zajedno na sarajevskom Koševu odijeljeni samo pregradom vojnog grobišta, a do nogu mu svježi grobovi njemu milih drugova — srpskih oficira.

Šibenik, 8 veljače 1922.

— N. R. —

Čehoslovačka kruna - naša propast.

Staročeski političari Riegerova doba zastupali su Strossmajerovu ideju ujedinjenja južnih Slavena, uključiv amo Srbiju, pod okriljem Habsburga, imajući pred očima ojačanje slavenskog življa u Austriji. Ta je ideja krahirala uplivom ruske politike na Balkanu, koja je Srbiji, kako je poznato, udarila temelj jedne kraljevine. Ruski upliv u Českoj stvorio je Mladočehe, koji su u pitanju politike na Balkanu zauzeli stanovište ruske diplomacije i nevjeražno, ali ipak istinita povjestna činjenica, mi Mladočehe sa drom. Kramaržom na čelu susretamo u svakoj prigodi na strani Crnogore i Srbije, dok u pitanjima, koji su tangirala prava hrvatskoga naroda pod Habsburgima osim pleonastičkih fraza, susretamo ih uvijek hladne.

Krah staročeske politike s jedne strane dok s druge neodaziv Srbijanaca za njegovu jugoslavensku akciju, izazvaše u duši vladike Strossmajera ogorčenje i On začetnik jugoslavenske misli kao Hrvat vraća se hrvatskoj politici dra. Ante Starčevića. Nakon oduljih pregovaranja sastaju se oni dva u Krapini god. 1894 i slažu se u pravaškom programu, čigova je zadnja tačka otvarala vrata Srbima i Slovencima, i to na izričitu želju vladike Strossmajera, da i oni mogu sudjelovati u stranci za postignuće glavne točke programa: ujedinjenje zemalja u kojima obitavaju Hrvati, Srbi i Slovenci u okviru habsburške mornarije.

Stari mrzioc svega što je zaudaralo austrijanštinom dr. Ante Starčević nije bio zadovoljan onim „u okviru“, ali vladika Strossmajer, kao katolički biskup apoštolske monarhije, nije mogao da pristane na drugu stilizaciju.

Tek početkom godine 1904 po prvi put čujemo u našoj štampi riječ izvan okvira. Ondašnja hrvatska mladost okupljena oko smotre „Ujedinjena Hrvatska“, koja je izlazila u Beču, odlučila kroz hrvatski narod širiti izvanokrivski duh i tražiti, da „Hrvati moraju prekinuti svaku svezu sa Madjarima i da ponovno imaju sklopiti ugovor sa habsburškom dinastijom glede izbora, da se hrvatski narod oslobodi tudjinskog jarma i da se slobodan nadje pod svojim hrvatskim kraljem u svojoj nezavisnoj niti od Beča niti od Budimpešte hrvatskoj državi“.

Mladočesima, kao i českim nacionalistima ovaj program hrvatske mladosti u Beču nije bio po čudi. Oni su u odcijepljenju Hrvata od Pešte i Beča uvidjali oslabljenje slavenskog elementa u Beču i bijahu ljući protivnici našeg ujedinjenja pa bilo i u okviru nego li i sami Nijemci. Ni predsjedniku čehoslovačke republike Masaryku politički pravac hrvatske mladosti u Beču nije bio počudan, dok je njezinu agitaciju, da se medju južnim Slavenima širi mržnja proti samom habsburškom domu od srca odobravao.

Medjutim pomoću američkih tankova postignusmo i mi Hrvati, Srbi i Slovenci kao i Česi neočekivano ujedinjenje, koje je nas na jugu našlo ne pripravne i ne zrele za upravu jedne države od trinaest milijuna, a njih Čehi ohole za upravu jedne republike od kojih deset milijuna duša. Mi vjerujemo svim laskavim izjavama čehoslovačkog ministra spoljnih posala dra. Beneša, kad govori o solidarnosti izmedju Čehoslovaka i južnih Slavena u pitanju zajedničke samoobrane proti Njemcima, Madjarima i Habsburgovcima. Tu

nas spajaju jednaki interesi. Ali dok se mi slažemo u političkim pitanjima, koji razlozi mogu Čehe goniti na ideju, da se i oni pridruže našim „neprijateljima“ u za nas vitalnom pitanju pada vrijednosti naše valute? U ovom za sve južne Slavene, zvali se oni Hrvati, Srbi ili Slovenci, bili oni katolici, pravoslavni, muslimani, jevreji ili kalviniste, očajnom momentu, kada svi ponajbolji financijeri, koji se okupljaju oko dra. Kumanudi i okolo cijelog ministarskog savjeta u Beogradu, neznadu, kako da podignu vrijednost naše valute, česki državnici, kao da su u dogovoru sa švajcarskim špekulantima podižu vrijednost česke krune naprama našoj u razmjeru 1:6 i u od Talijana evakuisanom području, a valjda i u ostalim krajevima naše narodne zajednice, ubijaju trgovce, koji rade sa Českom, i umjesto, da oni, kojima su se naši trgovci utekli, da se riješe talijanskog trgovačkog upliva na Jadranu, podupru ovu našu gospodarstvenu akciju, oni nam se u trgovini prikazuju kao i

Talijani, jedino što imaju slavensko ime. Naš trgovac se je razočarao sa nelojalnim i neslavenskim postupkom českog fabrikanta, te mu je počeo okretati ledja i traži kod njemačkog fabrikanta onu staru realnost i kulatnost. Može li se radi toga prigovoriti ista našem trgovcu? Stvar je jasna, da nemože. Kada bi mu česki fabrikant, uz iste povoljne uvjete davao robu kao i njemački fabrikant, a on odbio njegovu ponudu, ele, to od njega ne bi bilo ni slavenski ni politički ni trgovački. Ali dok ga je česki fabrikant već u prvom njegovom radu uhvatio za grlo, i sad ga sili da na hiljade i hiljade gubi radi „slavenske solidarnosti“, onda naš će se trgovac u buduće držati najbolje „slavenske solidarnosti“ u svim pitanjima športa, ali u onim pitanjima, u kojima česki fabrikant hoće, da njemu izmuze na stotine hiljada više kruna od njemačkog fabrikanta, držati će se one: prijatelji i Slaveni do kese!
(Slijedi).

Livanjska trojka.

Zvanje pučkih učitelja iziskuje osobitu volju i mar. U današnji zeman, kada svak nastoji da se okoristi barem pučkom školom uz pomanjkanje učiteljskih sila a pomnožanje dječice u školam, pučki učitelj mora da ima tvrde živce. Njemu, kojemu su povjereni naša djeca patri sva zasluga za njihov daljnji odgoj. Kako nam pučki učitelj odgoji povjereni mu klicu, onako će ona rasti. Taj stalež mora da bude obezbjedjen, kao malo koji drugi, ali proti čemu svaki pametni čovjek mora ustati, to je, da su korupcioni elementi potajno pokušali nadasve u Hercegovini učiniti atentat na slobodnu volju pučkih učitelja, a ovi u mnogim mjestima preobratiše se, da se ulagivaju prama gore, u „oružnike“ kakovih Bosna ponosna nije imala ni za Kalajeva fakta.

Za sad ostavljamo po strani neke pojave u pučkim školama u Hercegovini, koje se kosu sa mišljenjem većine pučanstva ovih zemalja, a između njih izabrali ćemo pašovanje učitelja Čikare u Livnu. Glava mu se cvari kao dozrela cvjetnjača, a on „prijatelj pouke i marljivi radnik na polju prosvjete“ veći dio od godine planduje na dopustu, da vodi stranačku kortešaciju. Sa dopusta se vraća po nekoliko kilograma teži. Liječnik mu izdaje potvrđenje da je bolestan iz straha, da ga ne prijavi kao „antidržav-

no“ elementa. U šajkači se razmeće po Livnu kao dokrovoljac, dok mu u objavama izričito stoji i modrom olovkom podvučeno, da je dobrovoljac ali ne borac. Uspjelo mu je uvući se u tajne suda i kotarskog ureda, gdje mu ljudi nasjedaju njegovom rastromanom radu, kojim sije mržnju i neslogu između Hrvata i Srba. Kotarski predstojnik Ružić pao mu je na lijepak i na žalost sad i on u svakom mjestnom Hrvatu, prijatelju svoje slobodne države, vidi antidržavnog čovjeka. Sudski tajnik dr. Gjuranc pridružio se je ovoj dvojici. Ova trojka sjeća nas Kalajeva fakta, kada se je u Bosni na sve moguće načine proganjalo poštene građane.

U Livnu profesor Vlaho, obljubljen od naroda, radio je u hrvatskim narodnim institucijama svjestno i nesebično. Bio je svudje na svom mjestu. Čikari, Ružiću i Gjurancu bio je radi toga trn u oku. Podigoše na nj hajku i Vlaho biva premješten u Trebinje kao „antidržavni element“. Proti ovakovom postupku uprave u Sarajevu, koja njezine odredbe temelji na neispravnim i neistinitim prijavama, mora svaki pošten Hrvat u Bosni podignuti glas. Da Vlaho, radi toga, jer se nesrami svoga hrvatskog imena, mora biti kažnjen za ljubav trijuh Odrihrvata, to se nemože odobravati sarajevskoj musali. Vlaho spada među

one Hrvate, koji su uvijek sijali slogu i ljubav između katolika, pravoslavnih i muslimana u Bosni, pa uprav radi tih razloga sarajevska musala nije smjela uzeti u obzir izmišljotine livanjske trojke.

Sarajevska musala neka pripazi bolje, da Čikara, Rnžić i dr. Gjuranac vrše tačno njihove dužnosti, i neka ih u njihovom podmuklom radu, koji je naperen proti Hrvatima malo zaulari, jer u Livnu nema nije-

dnog Hrvata, koji bi i u snu sanjao ob onomu, što livanjska trojka vidi u njezinim porušenim moždanima.

Livanjska trojka dojadila je poštenim Hrvatima u Livnu i bilo bi skrajnje vrijeme, da sarajevska musala uzme u zaštitu poštene hrvatske građane proti demagoštvu ovih i ostalih kojekakvih Odrhivata u Herceg-Bosni.

Sarajevo, 6 veljače 1922.

— I. K. —

Dru. Mončilu Ninčiću - na razmišljanje.

Po čl. 2. „talijansko-riječke konvencije“ za zajam od 256 milijuna lira predsjednik Rikardo Zanella dao je Italiji „realne garancije na sva pomična i nepomična dobra, prava i prihode svake vrsti riječke države“.

Po čl. 3. riječka vlada, dok ne bude isplaćena ova amortizacija od 250 milijuna lira, a čemu je rok određen za 50 godina, (čl. 1), ne može s nikim sklapati bilo koji zajmovni ugovor, ne prihvatiti druge obaveze i nepriznati drugi zakoniti novac osim talijanske lire, niti isdavati banknote.

Ovim kapitulacijama prestaje svaka sloboda i neodvisnost riječke vlade, Zanella nije drugo nego jednostavni prefekt talij. ministarstva.

Unatoč tomu Zanella najavljuje, da će stići u Beograd (a valjda je i stigao dok ovo pišemo), da ugovara s našom vladom. Da ugovara: Ma kao tko: kad je on već prodao Rijeku za 50 god., te je čak prodao i „prava svake vrsti“?

Zanella je poslao u Beograd svoje emisare, da spletu — kao što već spletu — spletke oko dra. Ninčića i oko ministarstva vanjskih posala.

Pokazati vrata tim emisarima i Zanelli, dok se ne ukinu čl. 2 i 3, kao i 6 spomenute konvencije: to je odgovor, koji hrvatski narod očekuje od beogradske vlade.

Šibenik, 10 veljače 1922. „Jadr. Samobran.“

BISERJE.

Talijani u našoj vojsci. Ukazom od 1. prosinca 1921 bio je primljen u našu narodnu vojsku za rezervnog apotekarskog kapetana prve klase Giacinto Mattiazzi. Prijem Giacinta Mattiazzi u našu vojsku smatramo porugom svih Hrvata, Srba i Slovenaca častnika i tražimo od ministarstva vojnog da povede častnu istragu proti Giacintu Mattiazzi, koja će dokazati, do on nemože, uza sve preporuke, bit član našeg oficirskog zbora. — Mj —

Financijalna kriza. Kurioznosti radi donasamo ovu informaciju dobivenu iz Beograda: „U ministarstvu financija sada je na proučavanju financijski projekat, po kojemu će, ako se realizira, državna uprava moći raspolagati sa 525 milijarde Dinara, a pučanstvo sa 180 milijuna Dinara. Na prvi je mah ova informacija apsurdna, a ipak je u sebi skroz realna i izvediva, o čemu su već u ministarstvu financija stekli potpuno uvjerenje proučavanjem podastrtog projekta“. Toliko vadimo iz jednog pisma. Ne upuštamo se u kritiku. — aa. —

Don Frano Ivanišević — Split. — Ono što pišeš u pismu Marinu Radiloviću u Americu nije sve tačno. Lijepo je od tebe da nastojiš u širokom svijetu se nalazeće naše ljude sokoliti, ali bi bilo od tebe još ljepše, da si Radiloviću poručio istinu, koja je kod nas vladala nakon sloma, i rekao mu, da se stanje od dana u dan poboljšava. Bilo je svega onoga o

čemu se Hrvatima javljalo u Americi. Bilo je paleža, razbojstva otimačine, kradje, strahovlade. Danas toga na zdravlje nema. Pitaj čelik Hrvata Marka Došena u Gospiću je su li on i gospoja mu mogli izaći iz kuće nakon sloma. Pitaj sve one, koji su okusili slast batina. Pitaj borioce hrvatskog naroda u Splitu, što se njima još danas čini. Propitaj se kod Hrvata u Bosni i Hercegovini, kakovu vatru prolaze još sada. Neka ti priča Gligo Čikara, hako nlegova strahovlada upravlja sa Hrvatima u Livnu. Dosta je don Frano! Piši istinu i ne boj se osim Boga nikoga. Hrvatli su u Americi o našim stvarima bolje informirani od tebe, inače ne bi pisao da smo mi sretni jer u Beču jedan dinar vrijedi 100 kruna, dok kod nas jedna predratna kruna vrijedi danas 14 Dinara. U Beču malo pivo zapada 100 kruna, a kod nas Din. 1.50, dakle 150 njihovih kruna. U Beču zapada litra dobrog mlijeka 80 kruna, dakle 80 dinarskih para a kod nas na polovinu voda 6 Dinara, dakle 600 bečkih kruna. Uračunaj polovicu vode to ti je 1200 bečkih kruna litra našeg mlijeka. U drugom pismu poruči ti Radiloviću, da kod nas danas triumfira korupcija, da naš državni činovnik nemože sa njegovom platom živiti petnaest dana i da, ako nije baštino od čaće ili mu žena nije donijela miraza, deset dana u svakom mjesecu u istinu gladuje. Don Frano, da si mi zdravo, ali ovo je istina i to živa i gola istina. — Miho Jerinić.

Vlastnik: Františka Jerinić i drugovi
Izdavatelj i odgovorni urednik: Miho Jerinić.
Tisak: Pučka Tiskara — Šibenik.

Jovo, na novo.

Mi smo se u danima bezprimjerna oduševljenja digli iz naših dubina, da naponom sve naše snage u jednom zaletu stignemo na visinu slobode jedinstvenoga naroda.

Nisu nam na vrijeme dospjele bratske ruke, da nam pomognu preko zadnje litice i privuku k sebi, pa se srozasmo natrag u dubine.

Sada treba da obilaznim putem, koji će se na dugo ali neprimjetno dizati, podjemo prema istom cilju.

Put taj treba da se krči sa obih strana.

Doći će vrijeme, kada se budemo našli na visini slobode u jednakosti i jedinstvu.

Zagreb, 27 siječnja 1922.

Milan Rojc.

Dvolična igra Rikarda Zanella.

Profesur Rikard Zanella, predsjednik riječke vlade, u prvoj skupštini konstituante sa nekim osobitim patosom izjavio je, da će grad Rijeka biti kopčica između kraljevine Italije i kraljevine SHS. Međutim od dana njegova izbora za predsjednika riječke vlade pa sve do danas od te se kopčice ne opaža ništa. Naprotiv kroz ovaj zeman Rijeka je postala jabukom razdora, a krivac za sve nastale zapletaje nije nitko drugi do li glavom Rikard Zanella.

Zanella i članovi riječke vlade puni su lijepih riječi kada govore o njihovom odnošaju naprama južnim Slavenima, ali do danas mi nismo mogli zabilježiti ni jednog jasnog i direktnog dokaza njihove iskrenosti naprama nama. Što više Zanella se je do sada dva puta obraćao u Beograd — što je kušao dementirati preko rimske »Agenzia Stefani« — sa izjavom, da izjavom, da on i riječka vlada žele utvrditi dobre odnose između Rijeke i kraljevine SHS. Taj njegov korak najbolji dokaz, da je sam u sebi uvjeren, da bez kraljevine SHS nije moguć napredak i opstanak riječke države.

Ugovorom sklopljenim u Opatiji u »Hotel Savoy« imalo se je doći do konačnoga riješenja riječkog pitanja. Ali Zanella se nije držao toga ugovora, on ga je pogazio i tim dokazao, da njemu nije do toga da se dodje do konačnog riješenja riječkog pitanja, koje bi sa sobom bilo povuklo i evakuaciju treće zone. Iz svega što se saznaje iza kulisa postupku Rikarda Zanella ima se pripisati skroz neprijateljsko držanje, koje je rimska vlada u zadnje doba zauzela proti našoj državi i radi česa upravo hotimično zavlada evakuaciju treće zone. Rapallskim ugovorom bi odlučeno, da luka Baroš pripada kra-

ljevine SHS. Taj zaključak je imala provesti ne samo vlada Giolitti-Sforza nego to provedenje bilo je i u programu današnje talijanske vlade Bonomi-Della Torretta. Ali izjave, koje je učinio predsjednik Zanella urednicima »The Morning Post« dne 13. kolovoza pr. god. i milanskoga »Il Secolo« od 23. listopada pr. god. da su Delta i luka Baroš sastavni dio riječke luke te kao takvi da pripadaju gradu Rijeci — što je protivno rapallskom ugovoru — dale su slutiti ne samo o neiskrenom već i otpornom i neprijateljskom držanju njegovom naprama našoj državnoj zajednici.

Riječko gradsko zastupstvo dne 25 svibnja 1916 stvorilo je jednodušni zaključak, da »luka Baroš nije sastavni dio grada Rijeke«. Dne 21 kolovoza vođa talijanskih fašista na Jadranu zastupnik Giunta svetčano je izjavio na fašističkom sastanku u Piranu, da je luka Baroš za Italiju »definitivno izgubljena«. A što je podmuklo radio Rikardo Zanella? On je u pitanju luke Baroš podjarivao rimsku vladu nagovarajući ju, da zauzme, kao što je poslije zaista i zauzela, nama neprijateljsko stanovište, kad nam je poručila, da »kad bi Italija htjela predati luku Baroš kraljevini SHS morala bi se uteći oružanoj sili« (»dovrebbe ricorrere alle armi«).

Dosljedno ovoj izjavi talijanske vlade, koja je ugledala svijetlo u ličnom glasilu Zanella dne 10. rujna pr. god. »La Voce del Popolo« pisao je Rikardo Zanella malo dana prije: da se je talijanska vlada u pitanju luke Baroš okoristila njihovim odlučnim držanjem (»si è avvantaggiato del nostro atteggiamento deciso«), da popravi pogreške predsjednika, a to se odnosi na tajni ugovor grofa

Sforze, naime na pogreške, koje krnje i talijanske interese (»errori che ledono anche gli interessi italiani«) osim što krnji i one riječke«. Zanella u njegovom podmuklom radu protiv nas ide dalje i dne 28. listopada pr. god. piše: »Ima nade da će markiz Della Torretta, baštinik Sforzine ostavštine, ali i živih prosvjeda riječkih glede one ostavštine, uspjeti da popravi posljedice glasovitog pisma ministra vanjskih posala odnosno Luke Baroš«.

Trebaju li ove izjave predsjednika Zanelle i kakva komentara? U pitanju Luke Baroš Zanella se stavlja nad rapallski ugovor. On gazi zaključak riječkog građskog zastupstva, ne odobrava zaključak talijanskih fašista, a sve to, da se izkaže što viši neprijatelj južnih Slavena i da zavlaci konačno riješenje riječkog problema. Tko iole pozna dvoličnog Zanellu taj se ne čudi njegovim neprestanim izjavama u nepopustljivom talijanskom tonu. Na njegove se izjave nije nužde ni osvrćati. Na što se čovjek razuman gršti, to je njegova suludna agitacija, kojom zloupotrebljuje današnji njegov položaj predsjednika riječke vlade, kada pozivlje zvaničnu Italiju, da se proti našoj kraljevini naoružava. To njegovo drzovito držanje prama nama odobrava Zanella ovako: »Za obranu gornjega Jadrana — razumije se protiv nas — Italija bi morala napraviti od Pule jednu pomorsku bazu prvoga reda, a ne, kao što čini sada, osudit ju na zaborav i propust. Brindisi bit će izvrsna baza za doljni Jadran, ako se postavi na ratno stanje. Brojne postaje za zračni napadaj i obranu moraju se smjestiti uzduž jadranske obale (»devono essere installate lungo la costa adriatica«). Neka se ekonomizuje dobar dio milijuna, što se troše u skoro bezkorisnim arsenalima Specije, Napulja i Taranta, a neka se nešto bolje opskrbe ratne luke Pule i Brindisi«. Ovo poručuje Zanella talijanskom ministarstvu ratne mornarice, kao da u ministarstvu ne bi imali boljih stručnjaka od njega i njegovih satelita.

Pustimo Zanellu neka glagolja. Nas zanima kako će se faktori naše države vladati pri razpravama o riječkom pitanju, koje sada dolaze na zeleni stol, i već sada, zahtjevamo od njih, da moraju sve poduzeti, e da Rijeka ne postane žarište talijansko-magjarskih spletaka, za čim teže Zanella et consortes, a sve to na propast naše narodne državne zajednice.

U njegovoj po naš narod pogubnoj raboti Zanella nije još našao vrijednim, da kroz ovo sve vrijeme dade barem jednu suhoparnu izjavu, kakovo stanovište zauzmlje ili kani zauzeti prama onim 20 hiljada Hrvata na Rijeci, koji su ne samo brojem da li i sa svojom inteligencijom i bogatstvom odlučni element, a ipak oni ne uživaju niti najelementarnija prava. Prama djelima Zanelle sudeći, on pripravlja našim ljudima na Rijeci konopac i on potajno i javno proganja naše ljude, a jedino za to jer su Hrvati. Zašto su sa znanjem i privolom Zanelle pred malo dana bili odpušteni iz službe Vasilij Naprt poslije 19 god. službe, a Mihovil Krznarić poslije 24 god. službe, i to obojica bez mirovine? Što su ta dva čestita činovnika učinili Zanelli?

Naša javnost ima pravo da već jednom bude na čistu i to bez okolišanja i smicalica o držanju Rikarda Zanelle i njegove vlade u pogledu kraljevine SHS i riječkih Hrvata, koje, ako se sad proganja dok se sve očekuje od kraljevine SHS, što se ne će događati tek poslije kada naš ministarski savjet pristane na goruću želju riječke vlade, da se otvori željeznički promet sa Rijekom?

Što mi moramo istaknuti to je: Poslije poraza u Koruškoj, Baranji, Burgenlandu, Albaniji, ne ćemo valjda doživiti poraz i na Rijeci. Ministarski savjet u Beogradu ne smije pristati na predloge riječke vlade, da se otvori granica na Rijeci prije nego Zanella jasno i bistro ne kaže: koja će politička, narodna, kulturna prava uživati naš narod na Rijeci. Jedno od tih prava je da će Hrvatima, Srbima i Slovenima na Rijeci biti dozvoljeno vijati njihov narodni barjak, kao što ga mogu vijati Talijani podanici riječke države? Ovdje treba istaknuti jednu stvar. Sva eventualna obećanja Zanelle nisu dostatna. Rijeka kao neodvisna država može sva njegova obećanja ukinuti. To može učiniti Zanellina ili koja druga vlada. Za to se sva prava, koja će Hrvati, Srbi i Sloveni dobiti u slobodnoj riječkoj državi imaju formulirati u jednom ugovoru, i to sa jednim izričitim člankom, koji predvidja prekinuće željezničkog i pomorskog spoja između Rijeke i kraljevine SHS za slučaj kada riječka vlada ne bi u sve tačine poštovala ugovor. Nu ne smije se ostati pri samom ugovoru. Čim ga se sklopi isti se ima donijeti na znanje Italiji, Ugarskoj i Savezu Naroda,

<p>Jakov Zaninović - Šibenik</p> <p>Trgovina manufakture na veliko i na malo.</p>	<p>Preporuča se kao domaća tvrtka Staklana VJ. FRANZ, Zagreb Jelačićev trg 7. — Telef. 22-42.</p> <p>Bogato skladište staklene i porculanske robe. — Staklenih ploča i ogledala svake vrsti i veličine.</p> <p>Opletenih bocuna (demyoku) od 3 do 50 lit.</p> <p>Veliki izbor svjetiljaka za petrolej i elektriku. Najfinija Kristalna luksus roba.</p> <p>Prodaja na malo i na veliko.</p>	<p>Knjižica Zdravka Spasojevića, Beograd</p> <p>Preporučuje slijedeće knjige:</p> <p>F. M. Dostojevski: Večni Muž D. 10 " " uvezano " " " 15 F. M. Dostojevski: Netočka nevezano " 12 " " uvezano " " " 15 Zločin i kazna " 20 A. K. Gončarov: Ponor (Verina Ljubav) " 12 " " povezano " 15 G. Le Bon: Psihološki zakoni razvika naroda " 5 F. Kape: Marieta, roman " 3 Lav Tolstoj: Djavo, pripovetka " 3 Žan Hišpin: Čudne smrti " 2 M. Gorki: Stara Izergika " 2 " " Straža " 2 A. de Vinji: Crveni pečat " 2 G. de Mopasan: Navodi " 3 Dr. I Prijatelj: Slovenačka književnost " 6 B. Joksimović: Muzički bukvar " 3 L. Zrnić: Svetski rat " 2 " " Narodna vera i država " 3 Drag. I. Ilić: Sekund Večnosti, istočnjački roman " 7 A. T. Pisemski: Hiljadu duša, roman " 32 A. Bordo: Vunena choljina, r. " 12 A. P. Čechov: Kaštanka, prip. " 3 M. M. Vukićević: Istorija S. H. S., I. II. " 15 Opširan katalog na zahtjev šaljem besplatno. Poručbine šaljem uz pouzće.</p>
<p>Blaž Bolanča - Šibenik</p> <p>Trgovina manufakturne robe. Odijela za gospodu.</p>	<p>Pozor Trgovci</p> <p>Naručite si za uzorak: I. kolekciju 600 komada najfinijih umjetničkih ljubavnih i pikantnih karata svakih 10. druge vrste: za din. 185.—</p> <p>II. I. Kolekcija 100 komada finih broševa, naušnica, mindjuša - prstenja - prikopčnica, narukvica-ogrlica.</p> <p>Lanaca za satove kutija za duhan itd. za 200 din. Šalje pouzćem: Zastupstvo Českich trgovačkih kuća.</p> <p>S. Golik Zp. Delnice Hrvatska</p>	
<p>ZLATARIJA A. PETRIĆ - ŠIBENIK Ulica sv. Ivana.</p> <p>Vlastita radionica u narodnom vezu iz filigrane.</p> <p>UMJERENE CIJENE.</p>	<p>Mate Prgin - Šibenik</p> <p>Veliki pribor šešira i sagova domaćih tvornica.</p> <p>Trgovina mješovite robe.</p>	
<p>Drogarija VINKO VUČIĆ - ŠIBENIK</p> <p>Skladište kemijskih proizvoda, laka, boja, gumenih predmeta i o.</p> <p>Optika. Naočala — Cvikera. Izvršuje svaku izradbu po okul. liječničkom propisu. Primaju se popravci.</p> 	<p>Ivan P. Erceg - Šibenik</p> <p>Skladište kuhinjskog posudja, stakla i porculane.</p> <p>Cijene umjerene.</p>	<p>Vinko Šupuk - Šibenik Ulica sv. Ivana.</p> <p>Prodaja električnog materijala za visoku i nisku napetost</p> <p>Umjerene cijene.</p>
	<p>Ivan Čičin Šain - Šibenik</p> <p>Trgovina rukotvorne robe.</p>	<p>I. STJEPUŠIN - SISAK</p> <p>Preporuča najbolje tambure, žice, partiture i ostale potrebštine za sva glazbala.</p>

<p>Trgovina Pomodne Robe ANTE FRUA — ŠIBENIK Glavna ulica</p> <p>Uvijek dobro opskrbljen: Košuljama, ovratnicima, rukavicama, rubcima; pak štapima, kišobranima, klobucima i šeširima</p> <p>svih svjetskih tvornica.</p> <p>Bogati pribor za krojače i švelje. Cijeli izbor za bijelo vezivo. Svile i svilene vrpce.</p> <p>Vojnički predmeti.</p> <p>Skladište Singerovih origin. šivaćih strojeva.</p>	<p>Papirnica i Knjižara J.A GRIMANI — ŠIBENIK</p> <p>Papir, knjige, školski i uredovni pi-sači i risači predmeti. Trgovačke knjige. Uljene i acquarel boje, crnila i tuša u svim bojama, svjetske tvor-nice Guntler Wagner. Muzikalije. Slike. Okviri. Vrpce i Pribor za pisaci stroj i cyklostyl. Cijene umjerene.</p>	<p>KAFANA „ISTRA“ - ŠIBENIK</p> <p>Varietè — dnevno od 9—12 sati. Ulaz bezplatan. Kuva se izvrsna turska kava. Svakojakih likera.</p> <p>Vlastnik: Antun Dominis i drug</p>
<p>Lječilište Rogatačka Slatina Postaja Grobelno južna željeznica</p> <p>Lječilište ima tri vrela. Tempel vrelo — Styia vrelo i Donati vrelo.</p> <p>Zdravstvene vode ovih vrela pospje-šuju probavu, liječe kronične katare želudca i crijeva; piju se proti bo-lestima jetre, bubrega, debljini, hemo-roidama, žučnom kamenu i šećernoj bolesti.</p> <p>Sezona traje od 1 svibnja do 15 listopada.</p>	<p>Originalni grčki kamen za Mlinove i mlinsku industriju: Najbolji i najprikladniji. Rasprodaje Nikola Dragišić - Skradin Gjuro Vojvodić - Knin. Glavno skladište BRAĆA MAKALE - ŠIBENIK</p>	<p>Moderno POKUĆSTVO i Tapesarije domaćeg proizvoda. Najsolidnije izradbe. Uz najpovoljnije cijene prodaje Trgovina Pokućva sa stolarskom-tapetarskom radionom Rikard Delfin - Šibenik (prije And. Delfin) Obala (vlastite prostorije).</p>
<p>Najveća Dalmatinska tvornica konopa Nikola Tomić i Drugovi — Split —</p> <p>Izradjuje sve vrsti konopa (ručna ra-dnja bez strojeva) Cijene umjerene. Trgovcima 10% popusta.</p>	<p>— GRAND HOTEL KRKA — ŠIBENIK</p> <p>Kafana prvog reda. Svako večer gospojinski koncert. Tačna poslužba. - - Izvrsna kuhinja. Cijene umjerene.</p>	<p>JOSIP DREZGA - ŠIBENIK Brzojavi: DREZGA ŠIBENIK. Telefon inter. 38.</p> <p>VELIKA PRODAJA u žitaricama i kolonijalima.</p> <p>Prodaja: Sećera, Kave, Pirinča, Sa-puna, Gradjevnog materijala, Nafta, Benzina, Mašinskog ulja.</p> <p>Sve uz cijene konkurencije.</p>
<p>TVORNICA LEDA - ŠIBENIK TVRTKA PAŠKO RORA SKLADIŠTE PIVE. VALJIVO SUKNA.</p>	<p>SREČKO BOGIĆ — ŠIBENIK Glavna ulica 44.</p> <p>Zastupstvo i ekskluzivna prodaja ci-pela „Zagrebačke tvornice cipela d. d.“ za Šibenik i sjev. Dalmaciju.</p> <p>— En gros et en detail. —</p>	<p>AUTOGARAGE. Narudžbe se obavljaju sa vlastitim prevoznim sredstvima: motornim ladjama po moru, teretnim automobilima po suhu.</p> <p>Export vina, ulja i rakije na veliko.</p> <p>Glavno zastupstvo za Dalmaciju tvor-nice likera Ivana Jelića u Šibeniku.</p>